

**Tabulae Navfragii, Sev Echo Concionvm Aliqvot, Qvae
Blattarvm Inclementiam euasêre, de Festis ac Dominicis**

Qvarta Navfragii Tabvla Seu Echo Concionvm Aliqvot, Qvæ Blattarum
inclementiam euasêre, de Dominicis & Festis

Bosquier, Philippe

Coloniae, 1618

VIII. In festo Annuntiationis B. Mariæ Virginis.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56172)

IN FESTO ANNUNTIATIONIS
 B. Mariæ Virginis, 25. Martij, & in Ad-
 uentu Domini, Feriâ 4. quatuor
 Temporum Decembris, sub
 Natalem IESV CHRI-
 STI, Soræ-Ca-
 striæ, 1614.

THEMA. *Aue gratia plena: Dominus tecum: benedicta tu in mulieribus.*
 Luc. 1.

Tantisper intermisso nostro, de Baptistæ vin-
 culis, quotidiano tractatu, hodiè placet (Au-
 ditores &c.) de Euangelio festi hodierni, pau-
 ca pro eius inexhaustâ vbertate, dicere, & legatione
 Dei ad virginem per Angelum, legationi hominis ad
 Deum-Hominem, id est, Baptistæ ad Christum per
 discipulos duos, tantisper anteferre, & Matrem Dei,
 Baptistæ Hominis Dei, præponere. *Quod differtur, nō
 aufertur.* Prou.

Dicendum ergo
 hodiè mihi

1. De amplitudine huius legationis;
 & cur Christo de Virgine, eaq;
 desponsata, nasci libuerit;
2. Cur turbata hic virgo Marias
3. Quomodo, & quando inuenerit
 Maria gratiam, & in quem v-
 sum. AVE.

I.
 De amplitudine huius legationis, & cur Christo de vir-
 gine, eaque desponsata, nasci libuerit.

Num.

Numquam hæc hactenus nec fuit, nec erit (opinor) legatio, neque publica, neque priuata, neque honoraria, hæc hodierna amplior atque augustior Auditorum &c.)

Legatio ferè nobilis est, quæ à

1. Legante;
2. Legato;
3. Personâ, ad quam fit legatio;
4. Legationis materiâ.

* 1. Legante, seu termino a quo. Vt si Pontifex Maxim. sit, Imperator, aut Rex qui Legatos destinat.

Quid Deo trino & vno sublimius? Quid illo Triumviratu, non tricorpore, sed Triultio augustius?

At missus est Angelus iste à Deo, Patre ambiente Filio suo has humanas nuptias; Filio quasi amatore ipso; Spiritu-Sancto, quasi conciliatore, & pronubo.

D. Antonius acceptis à Constantino Magno literis honorificis, suis Monachis id stupentibus, Magnus & hinc ipse, ac propè seipso maior, visus est. At quid adeò magnum, Regem ad hominem scribere? (vt ipse suis aiebat) id est, hominem ad hominem? Magnum verò omninò est, Deum Opt. Max. Regem Regum, ad hominem, ad virgunculam, vel scribere, vel legationem supplicem destinare, quod hic factum.

Phocion quoque illustris habitus, ac meritò sanè, quod ei scriberet Alexander, χαριστιν, saluere.

At quid adeò magnum, & hoc quoque, Regem ità scribere ad fortem virum?

Vt ibi esset impuritas aliqua fortunæ, Naturæ tamen paritas erat, & fortè qui fortunà erat inferior, virtute erat superior. Sapiens vno minor est Ioue.

At hic qui legationem mittit Deus est, vnde quaq; ea, ad quam mittit, infinitè superior.

Finitè

Finiti ad infinitum nulla est proportio, ait Schola.

* 2. *Legato, id est, medio, per quod.*

Non, vt olim, missus est hinc Propheta aliquis vnus
è multis, vt Moyses ad suos primùm, deindè ad Pha-
raonem; Nathan ad Dauidem, Ionas ad Niniuitas, Je-
remias ad pop. Iudæorum &c. non, sed Angelus ali-
quis, imò Archangelus, ac supremus quidem in ordi-
ne Archangelorum, *iuxta Tho. p. 3. q. 30. art. 2. ad quar-
tum.*

Cur Angelus?

propter	{	1. Mandati naturam;
		2. Maria ipsius conditionem;
		3. Ordinis suauitatem;
		4. Hostimentum.

* j. *Mandati naturam. Tanti mandati mysterium
non hominis fuit, sed Angeli ore promendum. Ambros.
lib. 2. in Luc.*

*Non omnes possunt prælia flare tubæ. Mich. Verinus
in distich.*

*Sumite materiam vestris qui scribitis (seu dicitis) a-
quam*

*Viribus, & versate diu, quid ferre recusent,
Quid valeant humeri. Horat. in Arte.*

*Palladius de re rustica lib. 1. c. 6. Modum tene, estimatis
facultatibus tuis, in assumptione cultura, ne supera-
tis viribus, excedere mensura, turpiter deseras, quod ar-
roganter assumis.*

*Non ideo debet pelago se credere, si qua
Audet in exiguo ludere symba lacu. Ouid. 2. Trist. ad
Augustum.*

*Diuitis ingenij est, immania Caesaris acta
Condere, materia ne superetur opus. Idem ibid.
Non sunt ingenij culpa laudes Caesaris deterendas,
vt loquitur Horat.*

*Hac legatione, mysteria omnia & sacramenta regni
Dei includebantur.*

* *Generaciones* duæ inenarrabiles Christi, diuina ex solo Patre, humana ex sola matre, eaque virgine, erant adtingendæ. A natura virgine, virgineus conceptus tractandus fuit. *Sancta Sanctis.*

* *Maximè* contraria erant simul tractanda, hinc res nuptialis & generatio; illinc nihilominus Virginis perpetua incorruptio. Orator ergò Naturæ dexterrimæ huc erat necessarius, cuiusmodi sunt Angeli.

* *Deinde*, Angelos tangebatur quocque hæc legatio, cum, quæ supplementa ruinæ suæ tangebatur; tum, quæ meritis Christi præuisis ne ruerent, seruati fuerant, qui in gratia Dei perstiterant.

* ij. *Maria* ipsius conditionem, quia scilicet erat Virgo professione, Vestalis (vt sic dicam) & semper cubiculo clausa, & virorum adspectibus & colloquijs inassueta, Iosepho suo antè ignoto, neque forsitan colloquuto, desponsata, Angelorum colloquijs, hactenus, & ministerijs vsa; vndè & Alma in Hebræo vocatur ab Isaia, ibi: *Ecce virgo concipiet* &c. quæ vox (teste Hieronymo) significat *absconditam virginem*, id est, non solum virginem, sed cum *ἐπιτάφου* virginem, quia non omnis virgo abscondita est, nec ab hominum fortuito separata conspectu, vt docet Hieronymus lib. i. aduersus Iouinianum.

Alma, id est, Virgo secreta, & nimio parentum diligentia custodita.

Terruisset eam primo adspectu vir quilibet, vt columbam accipiter, imò vt ouium gregem, sonus tympani ex pelle lupina confecti.

Cognatio quædam est Angelorum Virginumque, & innoxia sympathia: Virorum autem cum virginibus, periculo proxima, Visu, Auditu, & vel solo Situ, si is proprius.

Vritur, vrit que videndo Fæmina. Virg.

Si,

Si, Palladio teste, *Græci iubent oliuam, cum plantatur, & legitur, à mundis pueris, atque virginibus operandum; credo, recordati, arbori huic præfulem esse castitatem;* Pallad. de rust. lib. 1. c. 6.

Si præcipiendum erat ijs, qui Iridem florem colligere vellent, vt ante omnia castè legerent; *Plinius lib. 20. c. 7.*

Si quis *Ostfriaginem* siue *Parietariam* herbam voverit euellere, mundus, & ante solis ortum, legat, oportet; *Apuleius Platonicus lib. de viribus herbarum.*

Certè congruum quoque fuit, adeundo huic virginum omnium flori, huic oliuæ in domo Dei fructuosissimæ colligendæ, eligendæ in matrem Dei, Angelum, necessitate naturæ virginem, destinari.

* iij. *Ordinis* suauitatem, secundum quem, medianibus Angelis, diuina mysteria ad nos quoque perueniunt.

D. Dionys. Areop. c. 4. *cœlestis Hierarch. Domini Iesu benignitatis mysterium Angeli prius edocti sunt. Postea per ipsos ad nos cognitionis gratia transiit.*

* iij. *Hostimentum*, id est, vt tantum pro tanto ab Angelis homini rependeretur, vt vnde mors oriebatur, inde vita resurgeret.

Lex, *Omnis res, ff. de regulis Iuris. Omnis res, per quas causas nascitur, per easdem dissoluitur.*

Malus genius, dialogo cum Euâ habito, in Mundū mortem importauerat; bonus genius, colloquio suo cum Mariâ, vitæ reparandæ prima iacere debuit fundamenta.

Angelus nequam, Euam adhuc virginem adloquens & lenocinans, nos in ruinam impulerat, magnâ sua infamia: hîc Angelus bonus Mariam, virginem Dei nomine adloquutus, castè adblâditus, nos erexit. *Rependium quoddam fuit, & tantum pro tanto.*

Res eadem vulnus, opemque tulit. Ouid.

Percutiam, & ego sanabo. Hoc dat salutem, quod necat. Quae nocent, docent.

Ephes. 1. Proposuit in eo, in dispensatione plenitudinis temporum, instaurare omnia in Christo, quae in caelis, & quae in terris sunt.

Ex Archangelis verò summus, aut ex summis aliquis missus est. Græcè Angelus est cum articulo, q. d. ille Magnus Angelus.

D. Greg. hom. 34. in Euang. *Qui summa nuntiant Archangeli vocantur. Hinc est quod ad Mariam virginem, non quilibet Angelus, sed Gabriel Archangelus mittitur. Ad hoc quippe ministerium, summum Angelum venire dignum fuerat, qui summum omnium nuntiabat.*

* 1. A rei nunciandæ magnitudine, Incarnationis scilicet Filij Dei, Nuptiarum Dei cum Homine, Noui operis Spiritus-Sancti.

* 2. Ab rei credendæ difficultate. Deus enim tum erat futurus homo, & homo futurus Deus, idioma- tum communicatione.

Virgo Deum paritura.

Citò, in instanti, perficienda illa vnio perfecti hominis, cum perfecto Deo. Dictum factum. Sine peccato, cum plenitudine scientiæ &c. cum nos dierum certis interuallis formemur, animemur. *Ante septimum mensem, haud vnquam homo vitalis est. Plinius lib. 7. c. 5.*

Sic primò finxit Deus hominem de luto, deindè *inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ. Genes.*

Maria autem verbo concepit filium, eodemque instanti perfectum hominem-Deum gessit: ac per aurem quidem, dicto illo suo *Fiat*, nõ magis consensus, quàm voti & ingentis desiderij verbo.

D. Bernard. *serm. 2. Pentecost.* ait illac (scilicet per aurem) antidotum, quæ venenum.

Ennodius Episcop. Ticinensis lib. i. Carm. Hymno
X. de Maria. *Cum sola Virgo degeret,*

Concepit aure filium:

Stupente factum corpore,

Turgescit alius spiritu.

Quod lingua iecit, semen est,

In carne Verbum stringitur.

De matre cunctus noster est,

De Patre, nil distans Deus.

Quidni aure, cum ore quoque ex vento equas, a-
liquo orbis loco, recurrente verè, concipere crediti
sit?

Virgil. 3. Georg. *Ore omnes versa in Zephyrum stant
rupibus altis, Exceptant que leues auras &c.* Undè La-
ctant. lib. 4. instit. c. 12. *Quod si animalia quaedam vento
aut aura concipere solere omnibus notum est, citè quispi-
am mirum putet, cum Spiritu Dei, cui facile est quid-
quid velit, grauat am (mel. grauidatam) esse virginem
dicimus?*

Quid? Etiam insulam quandam grandem memo-
rat Pomp. Mela, in qua tantum foeminas esse narrat,
& quidem sine coitu marium sua sponte secundas. Mela
lib. 3. de situ orbis c. 10.

Et Salomon in hoc sensu, dicens: *Infirmatus est ve-
terus virginis, & accepit fretum, & grauata est, & fa-
cta est in multa miseratione mater virgo.* Apud Lactan-
tium sup.

D. Basil. in sanctam Christi natiuitatem. *Etiam
hinc liquet, quod, non pro communi natura, Domini caro
condita sit, statim enim carne absolutus erat foetus ille,
non paulatim fingendo formatus, vt indicant verba:
Non enim inquit, quod creatum est, sed quod genitum
est &c.*

* 3. A Summi amoris opere, probatur vnum è Se-
raphinis, id est, Angelis amore ardentibus mitti de-
buisse.

Amo-

Amoris paterni ingentis fuit, vnigenitum Filium pro seruis morti obijcere.

Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret.

Amoris excellentis fuit Filij in Patrem & nos, ibi obedire.

Exinaniuit semetipsum, factus obediens Patri, vsque ad mortem &c.

Ego sum vermis, & non homo.

Amoris magni quoque fuit Spiritus-Sancti in nos, opus tam illustre condere, quod sciret profanatum, conculcatum, ac destructum propediem iri, nequitia Iudæorum maleuolorum: nihili tamen facere, oleum quasi & operam hic suam perditam, dum perditus homo sibi restitueretur.

Ardenter amantium sacri Triumviratus personarum opus fuit ista Incarnatio.

Aliquis igitur è grege ardentem amantium, id est Seraphinorum, tractare negotium debuit.

Tractant fabrilia fabri.

Nauit a de ventis, de tauris narrat arator.

* 4. *Quia fuit opus meditationis & legatio pacificatoria, inter Deum & hominem, decuit, mediatoris eius ac paranympum esse aliquem ex Angelis Deo coniunctissimis, vt sunt Seraphini. Est enim amor vnitiuus.*

Facit vtraque vnum. Duo in carne vna.

* 5. *Quia opus nouum, & Diabolo occultandum, debuit esse aliquis ex præcipuis Dei secretarijs, ac silentiarijs.*

Nouum faciet Dominus super terram. Fœmina circumdabit virum.

Ecce virgo concipiet, & pariet filium, integra, sana, sine dolore, cum summa voluptate &c.

* 6. *Quia ad Mariam creaturarum dignissimam*

missum est, debuit etiam legatus esse ex Cœlitum nobilissimis.

Seruius in illud II. AENEID. Centum Oratores &c. Et ex numero, & ex nobilitate legatorum, intelligitur negotij magnitudo.

Ad Imperatores, ad Pontifices, non communes tabellarij, sed Magnates Optimatesque destinantur.

Miserunt Iudæi ad Ioannem, Sacerdotes, & Leuitæ ex Pharisæis. Ioan. I.

Virg. II. AENEID. Centum Oratores primâ de gente Latinos

Ire placet.

Plaut. in Amphitr. 4. Delegit viros primorum principes: eos legat Telebois.

Cic. 5. in Verrem. Nobilem Andronem Centuripinum legarunt ad Apronium, Centuripini.

Sallust. in Iugurth. Legantur in Africam maiores natu, nobiles amplis honoribus vsi.

Ad Samaritanos miserunt Apostoli Petrum & Ioannem. Act.

Centurio misit ad Iesum Seniores Iudæorum. Luc. 7. Ratio, quia dignitati personarum multum omnes natura tribuimus, etsi alioqui legati, Senatus faciem secum afferunt, autoritatem Reipub. graueque est semper nomen Imperij, idque etiam in leui persona pertimescitur, vt ait Cicero contra Rullum.

Certamen (credo) erat inter Angelos, ecquis tam lætam, tam honorificam obiret legationem, dicentibus singulis: Ecce ego, mitte me &c.

Vnus tamen Gabriel delectus est, etiam iam olim dictus nomine mysterijs & Legationi huic valde congruenti.

* J. Gabriel enim idem quod Vir Deus. Geber enim Vix

Vir, El, Deus. De Deo Homine agendum erat.

* ij. Gabriel, id est, *Vir meus Deus*. Spiritus-sanctus hodiè Virgini Mariæ velut pro marito futurus erat, ei obumbrando, grauidando, incarnationem operando &c.

Eius rei ergò is nuntius opportunus fuit, qui nomine cum ipsâ re cõueniebat.

Spiritus-Sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi. Luc. 1.

Vt terra, Cœli Solisq̃ue quasi incubatû, nihil non generat, etiã quædam animalia, nulla sexuum copulatione; sic Maria Christum genuit, Spiritu-sancto obumbrante, *cuius natura bonitas, cuius voluntas potentia est.* D. Leo.

Omnia quæcumque voluit, fecit.

* iij. Gabriel, id est, *fortitudo Dei*, non solùm, quòd in eò Angelocreando Deus vsus esset summâ fortitudine, quo sensu opus insigne pictoris, dicitur ars & ingenium eius esse; sed etiã quòd Incarnatio Filij Dei ex virgine quàm nuntiaturus erat, fieri non posset alio brachio aut fortitudine, quàm Dei solius. *Digitus Dei est hic.* Exod.

Iohannes Reuchlin Phorcensis libro tertio de arte Cabalistica, mihi pag. 855. *Gabriel fortiore virtute quàm Michael, quoniam de eo legitur in Daniele duplex virtus volando volans. De Michael autem solum quòd venit in adiutorium, quare inter intelligentias Gabriel philosophicè virtus reputatur intellectûs agentis, & Michael virtus intellectûs passibilis.* Itã scribit Rabbi Leui Ben Gersom, qui à Latinis nominatur *Magister Leo de Banolis.*

* Item; quòd is, de quo ad virginem erat

Ll 2

ser-

sermonem habiturus, esset virtus Dei, quæ vocatur magna. Act. 3.

Gnate, mea vires, mea magna potentia, solus

Gnate Patris summi. Virg. 1. Aeneid.

Vel quia Christus erat gesturus fortia, & exarmaturus fortem illum armatum Cacus, totius generis humani terrorem.

Erat Dominus mortem moriendo superaturus, & Trophæo Crucis, de diabolo, mortis principe triumphaturus. D. Aug. tract. 50. in Ioannem.

D. Greg. homil. 34. in Euang. Ad Mariam Gabriel mittitur, qui Dei fortitudo nominatur. Illum quippe nuntiare veniebat, qui, ad debellandas aereas potestates, humilis apparere dignatus est.

Fortitudo utrobique, cum in debellandis illis potestatibus, tum in sui tantâ humiliatiōe, ac fortalis maior fuit priore posterior.

Fortior est, qui se, quam qui fortissima vincit

Mænia.

Melior est patiens viro forti: & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium. Prou. 16.

* 3. Persona, ad quam, seu termino ad quem. Missus est Angelus ad Virginem, cuius nomen Maria. Luc. 1. Et de domo David, hand dubiè, quia sponsus eius Iosephus ex eadem domo dicitur. Luc. 1.

Lege enim Mosaicâ cautum erat, ut coniugesambo ex eadem domo ac familiâ essent.

Tria autem dicit textus ad personæ huius commendationem,

1. Virginitatem, ibi: Missus est ad Virginem. Virgines enim ubique & semper, etiam Romæ Vestiales olim, magno in honore;
2. Nomen illustre; ibi: Nomen Virginis Maria .i. Domina;

3. Nobilitate.

[3. *Nobilitatem generis; ibi: de domo
David.*

Dices profectò, in Maria exornanda, & Fortunâ, propter nobilitatem ex Ducibus, Regibus ac Sacerdotibus in eam deriuatâ: cum Naturâ, propter immensam corporis eius pulchritudinem humana maiorem; & virtutem, propter tot in ea animi dotes rarissimas: & cum tribus illis rerum humanarum Dominabus vulgò creditis, ipsum Deum Opt. Max. propter amplitudinem gratiæ iustificantis, contendisse & certasse, eccui omnium potissimum potioris beneficij gratia, pro modo potentiæ cuiusque, Virgo teneretur, aut quis plenioribus aut pluribus ipsam muneribus, manuque largiore cumularet: ita in vna ista mera creatura omnia summa fuerunt.

Quemadmodum, Gregorij sensu, *Omnis creatura aliquid habet homo: & iuxta aliquid, omnis creatura est homo*: ita Virgo Maria, omnium Sanctorum cuiuscumque sæculi, epitome & breuiarium quoddam fuit absolutissimum. *Gregor. homili. 29. in Euang.*

Cumularunt vberimè certè eam & Natura, & Gratia, & ita quælibet officio suo est functa, vt non facilè dicas, eccui plus illa debeat nomine liberalitatis.

Pandoram vocare possis, sed vtiliorem illa, quam fingit Hesiodus fuisse mulierem primam à Vulcano Iouis iussu fabricatam, quam Dij singuli donis suis ornauerint. A Pallade enim, accepisse donum Sapientiæ; à Venere, Formam seu pulchritudinem; ab Apolline, Musicen; à Mercurio, eloquentiam &c. Vndè & dicam fuisse *Pandoram*, quasi dicas *omnium donum*, vel ab omnibus donatam, vel om-

nium rerum genere dotatum. Nam vt Pandora sit virgo Maria; nulla tamen pyxide ad Epimetheum allatâ, generi humano obfuit, vt illa; sed pyxide beatiore humanitatis Christi mundo illatâ, mundum bonis impleuit, vt illa malis.

D. Hierony, vel Sophronius, vel quiuis alius apud Hierony. ser. de Assumpt. *Ceteris per partes præstatatur, Mariæ verò simul se tota infudit plenitudo gratiæ.*

Diuisiones gratiarum sunt, & talentorum Domini in cæteros, sic vt non sint omnium omnia, sed vni duo, alteri quinque &c. conferantur; sed in Mariam istam penè nihil non congestum est.

Quam studiosum fuisse ferunt Zeufim, Heracleotem pictorem, in pingendâ perfectissimè Helenâ, vt apud Crotoniatis in suo Iunonis templo, inter tot egregias picturas, locaretur; tam fuit, imò longè studiosior Deus dotandæ omnibus rebus illustribus virginis Mariæ, aliquando in matrem Dei eligendæ, & Trinitati in cælo; vt decet Cœlitum Terrigenarum que Reginam, assessoræ. Alibi sparsa, in eam vnâ congestis, vt in breuiarium.

Audiamus, ex ipso Cicerone, pictoris huius in vnâ tabula perficienda diligentiam.

Cic. lib. 2. de Inuent. initio. Vt excellentem muliebri formâ pulchritudinem vnâ in sese imago contineret, Helena se pingere simulacrum velle dixit. Quod Crotoniatis, qui eum muliebri in corpore pingendo pl-

do plurimum alijs prestare saepe accepissent, libenter audierunt. putauerunt enim eum. si quo in genere plurimum posset, in eo magnoperè elaborasset, egregium sibi opus in fano Iunonis relicturum.

Neque tùm eos illa opinio fefellit. Nam Zeuss ilicò quasiuit ab his, quasnam virgines formosas haberent. Illi autem statim hominem duxerunt in palastram, atque ei pueros ostenderunt multos, magna präditos dignitate ... Cum puerorum igitur formas & corpora magno hic opere miraretur: Horum, inquit illi, sorores sunt apud nos virgines. Quare qua sint illa dignitate, potes ex his suspicari. Præbete igitur mihi, queso, inquit, ex istis virginibus formosissimas, dum pingo id quod pollicitus sum vobis: vt mutum in simulachrum ex animali exemplo veritas transferatur. Tunc Crotoniata, publico de consilio, virgines vnum in locum conduxerunt, & pictori quàm vellet eligendi potestatem dederunt. Ille autem quinque delegit, quarum nomina multi poeta memoria tradiderunt, quòd eius essent iudicio probatae, qui verissimum pulchritudinis habere iudicium debuisset. Neque enim putauit omnia quæ quæreret ad venustatem, vno in corpore se reperire posse, idèd quòd nihil simplici in genere omni ex parte perfectum natura expoliuit. Itaque tanquàm ceteris non sit habitura quod largiatur, si vni cuncta concesserit, aliud alijs commodi aliquo adiuncto incommodo muneratur.

Deus bone, Quam formosum esse debuit hoc Helenæ simulacrum, tot formosissimarum virginum compendium, Helena (opinor) muta, illa Crotoniata-

aiatarum muta , Helena Menelai loquente & vi-
uente debuit esse formosior , & noui alicuius bel-
li Troiani autor.

Sic Deus Opt. Max. recensitis quasi omnibus, quæ
in Angelis, quæ in hominibus, quæ in ista, quæ in illa
olim laudata muliere, præclarissima fuerunt, similia,
altiore tamen gradu in Mariam Virginem , matrem
Dei mox futuram, maxima prodigalitate congesit,

Benedictionem omnium gentium dedit illi.

Non est inuenta similis illi.

Fundamenta eius in montibus sanctis. psal. id est, mi-
nimæ quæque gratiæ, & virtutes Mariæ, sunt ma-
iores maximis quibusq; gratiis aliorum Sanctorum,
etiã maximorum.

Minimus digitus meus grossior est dorso patris mei, ai-
bat ille. 3. Reg. 12.

Vt homo quiuis , pulchri huius magnique mun-
di quoddam est Compendium , vnde & Microcos-
mum iure vocant; ita Maria omnium virorum foe-
minarumq; illustrium quædam epitome dici possit,
seu Anacephalæosis.

Vt Aristotelis libri Rhetoricorum , ex omnium
scriptorum libris , vnum in locum conductis , con-
fecti, necessariò absolutissimi esse debuerunt: ita Ma-
ria , creaturarum omnium quædam quinta quasi es-
sentia perfectissima. Cic lib. 2. de Inuent.

Vt Sociorum Beati Ignatij Loyolæ institutum o-
portuit esse perfectissimum, quòd selectissima quæ-
que aliorum antè ipsos ordinum sibi adsciscere potu-
erunt ; sic Mariæ Virgini , ex meris omnium crea-
turarum perfectionibus illustrissimis confectæ , ni-
hil videtur deesse potuisse , non si vel Momus cen-
sor accerlatur.

Vt raris libros in bibliotheca Vaticana ; vt in

Ambro-

Ambrosio Calepino & pleno Dictionario quæuis vocabula ; sic in Maria virtutum ac donorum illustrium omne genus inuenias.

Vt aliquando dictum : *nemo sciuit, quod Hieronymus ignorauit*: ita, nemo virtute vlla claruit, quæ in Mariâ non fuit.

Sanctitas certè & puritas in ipsa tanta fuit, quanta maior sub Deo nequit intelligi. *Beatus Anselmus*,

Tantæ verò illa Maiestatis fuit, ac dignitatis &c. vt sanctus Dionysius Areopagita, quum ad eam iam baptisatus, cum aliis plerisque visendam venisset, stupens dixerit : *Nisi se Fides iam aliter docuisset, ipseque diuinitatem Christi, docente Paulo, cognouisset, se Virginem illam pro Deo habiturum*. Vide Dionys. Carthusian. comment. libr. de diuinis nominibus c. 3. art. 16.

Virginitas eius, cum maternitate tamen, non fit vel Angelorû virginitati cessura. Nam & *in Angelis suis Deus reperit prauitatem*. Iob.

Et Apostatæ Angeli, Tertulliano ac Cypriano, generationis Gigantum fuere suspecti, etsi falsò; certè Incubos se & succubos concubinos multis exhibent.

Somnia de quacumque libet virtute, creaturæ tamen conueniente, & in Maria ista reperies.

Vno Angeli verbo absoluam : Est *gratia plena* : Est *benedicta in mulieribus*. Phœnix creaturæ.

* 4. *Legationis materiâ*. De Incarnatione Dei, & ex Virgine quidem, etsi iam desponsatâ, integraque etiâ generando permansura, tractandum erat.

Nuntianda erant } 1. Noua,
maximè } 2. Publica,
 } 3. Latæ.

* j. Noua, omninò noua, recentissima, hæcenus inaudita; Homo, Deus futurus: Deus, homo nasciturus: Virgo paritura: Nupta foecunda & mater, virgo tamen mansura, mendace iam futuro illo nostrate prouerbio, quo dicitur, *Nullam matrem, virginem esse: sed nec nutricem vllam*, quæ scilicet lactentem lactet lacte suo. Maria enim & Mater & virgo, & natum suum ipsa lactauit vberè de calopleno.

Nec primam similem visa est, nec habere sequentem, quidquid Ouidius dicat, imò nugetur, de Channa pisce lib. de Piscibus: *Ex se Concipiens Channe gemino fraudata parente est.*

Et lib. 5, fast. vbi ait:

*Sancta Iouem Iuno, natâ sine matre Minerua,
Officio doluit non eguisse suo.*

Et post pauca,

*Si pater est factus, neglecto coniugis vsu
Iuppiter, & solus * numen vtrumque tenet (* fortè
mel. nomen.)*

*Cûr ego desperem fieri sine coniuge mater?
Et parere int acto dummodo casta viro?
Et paulò post.*

*Quod petis, Olenijs, inquam, tibi missus ab aris
Flos dabit: est hortis vnicus ille meus.*

*Qui dabat hoc, dixit, Sterilem quoque tange iuuen-
cam,*

*Mater erit tetigi, nec mora mater erat.
Protinûs hærentem decerpit pollice florem:*

Tangitur, & tacto concipit illa sinu.

Nec Ponnij Melæ dictis superius assentior,
AEgerrimè ipsi Virgilio de equabus suis.

Plutarchus ad Censorem remittendus, vbi recitat

hos versus :

*Quando (pro quandoquidem) volucem foeminam
venti quoque*

*Fetu replet meatus in partu tamen . . . tom. 3. MO-
ralium lib. 8. sympos. q. i. in fine.*

Quomodo enim nouum foret, Mariam virginem
parere, si illa vsquam, aut vnquam fuissent, vel es-
sent?

Quomodo sine exemplo illa Mater & Virgo,
si vera illa exempla, maximè de flore illo Iuno-
nio?

Et tamen Propheta vocat modum pariendi Ma-
riae nouum. *Nouum faciet Dominus super ter-
ram &c.*

Nisi forte, in animantibus brutis ista ita esse De-
us voluerit, vt exemplo esse possent, talem generati-
onem sine viri copulâ in vna Maria virgine, contra
Hæreticos incredulos probaturis.

AEquè falsa est fabula Poetarum de Cæculo illo
Vulcani filio credito, matrem scilicet eius, cum igni
assideret, & scintilla ignis in gremium eius delata
esset, ex illa grauidam fuisse, atque ita credi voluisse,
expletisque legitimis mensibus puerum peperisse,
Cæculum idcirco appellatum, quod minores haberet
orbes oculorum.

Nouum, nouum fuit, ac sine exemplo, Mariae
cum virginitate, & sine viri copulâ puerperi-
um.

Nouum etiâ, mōx mōx integratum Mariae
filium.

Nouum, aere fuisse conceptum.

Nouum, imprægnatam nihil doluisse, vixit-
se sine grauedine grauidam, cum mōx Elisabe-
tham adire in montana potuerit cum festinatione, &
trimestri seruire.

Nam

Nam aliàs à conceptu decimo die dolores capitis, oculorum vertigines tenebræque, fastidium in cibis, redundatio stomachi, indices hominis inchoati. Plin. libro 7. cap. 6.

Nouum, sine dolore, sine obstetrice peperisse, reflexâ illâ lege: *In dolore paries filios tuos &c.* genesis 3.

* ij. *Publica*, tangentia Cœlestes, Deum, Angelos; Terrestres, nos; Inferos, & Subterraneos in Limbo, imò & illos ipsos, qui *in Inferno inferiori*, ne nouis damnatorum accessionibus magis premantur.

Epuloni enim graue futurum, fratres suos quinque venire in eadem loca tormentorum secum. *Luc. 16.*

Huius vnus mali tolerabilior sine socio: quam cum socio, est perpepsio.

Euangelizo vobis gaudium magnū (ait Angelus Pastoribus) *quod erit omni populo, Cœlestium, Terrestrium, & Infernorum.*

* iij. *Leta*. De pace se. inter Deum & homines firmandâ.

Quoniam confirmata est super nos misericordia eius &c. psal.

Imò de nuptijs filij Dei cum natura humana, in vtero quasi thalamo Virginis contrahendis, ac sic consummandis, vt nunquam dissoluantur, aut diuortium patiantur.

Vidistis, quantum lætitiæ fuit, ex Pacibus perfectis nuper cum Gallo: quantum vel ex indutijs, vel pace sequestra cum Hollandis, vtroque opere humilium Franciscanorum, hoc Neyeni, illo Calatagronæ.

Ex nuptijs quoque Ludouici xiii. Gallorum Regis, cum Infante Hispaniæ; & sororis eius cum futuro

ruro Hisp. Rege pactis, & vt speramus, propediem consummandis, concepta gaudia vix capit orbis Christianus.

Iucundissima sunt Pacis & nuptiarum nomina, maximè iuter hostes inueteratos.

Haud bellum à nuncias, prouerbiū lætissimum.

Et: *Aurorum nuntius verborum*. ex Comœdia.

Euangelia euāgelia vera sunt ista de Pace & nuptijs Dei cum homine; liberalissimis euangeliis, & muneribus honorariis amplissimis, dignissima. O Gabriel Archangele, & vere Euangele, tibi *grates persoluerè dignas*

Non opis est nostræ. Virgil. 4. Aeneid.

Cur verò ex virgine nascendum? Dicam. Deo soli vltima hæc & tam nobilis productio debebatur.

Vtque omnis producendi hominis modus tandem aliquandò daretur, & isto opus fuit, cum iam pridem reliquos omnes vel vidissemus, vel legissemus.

* j. *Sine Patre, & sine matre*; hic modus antè omnes & semel dumtaxat fuit, in Adamo scilicet.

Melchisedech quidem dicitur *sine Patre ac sine matre* ab Apostolo, sed improprie.

* *Ideo* scilicet imprimis quòd parètes eius in scriptura sacra nulli memorentur, ac conuenientissimè quidem, quoniam figura Christi is fuit, qui natus est, Deus sine Matre, Homo sine Patre.

* *Secundo*; quòd Regem & Sacerdotem Altissimi, sic, Deo vni deuotum esse, & obliuisci domum patris sui, & suos religiosi instar oporteat, vt nullis cha-

charitatibus, aut propinquitatis affectibus, vel iniuria, vel cultus Dei claudicet.

Sed Adam, vnus ac solus, hominum sine patre & matre in terris visus est.

Nam de animalculis quibusdam non disputo, vt de Channa pisce, de quo supra ex Ouidio dixi, de apiculis virginibus & matribus, vnde est illud Mantuani: *Et calices apis innuba pascit apertos.* & Phœnice &c.

* ij. *Ex patre sine matre.* Sic Euâ ex dormientis Adæ costa exsecta emerfit. Scies ex ossibus ortam, si durum eius caput, & semper sonantem linguam attendes; vt hominem è luto, si videas quàm sit tractabilis, & parùm loquax.

Sic Filium Dei credimus *ex Patre natum ante omnia secula.* Symbol. Nic.

Eò fortè Poetæ illi spectarunt, qui Mineruam sapientiæ, & bonarum omnium artium Deam, ex Iouis cerebro, sine matre, procreatam fabulantur.

* iij. *Ex patre, & matre,* qui modus est omnium vulgatissimus, cum scilicet ex duobus tres fiunt. *Erunt duo in carne vnâ generanda.* Genes.

Ibi maximè elucet illud quod dicitur: *MVTVM AVXILIVM:* vnde & de Eua procreanda agens Deus, aiebat: *Faciamus ei adiutorium simile sibi.* Genes.

Hic vnus homo, nullus homo, tam vir, quàm mulier. Hic æquam curant vterque partem.

* iij. *Ex matre, sine patre.* Hoc vni Christo seruabatur, de Mariâ solâ & innuba nascituro, Spiritus tamen Sancti opificio.

Non est autem natus ex Viro virgine, cum æquè potuisset; cum ne duos patres habere idem v-

mus diceretur, natus scilicet ante sæcula patre Deo secundum diuinitatem: tùm, quia iam inde ab initio sæculi, foecunditas solius viri Euam quasi parientis adparuerat.

* v. *Nec ex Patre, nec ex Matre*, sed ore & verbo virili, tamen, Sacerdotum scilicet, cùm in altari panem & vinum consecrant, & ipsum eundem Christum quotidie mundo quasi renasci faciunt, Dei ipsius autoramento: qui modus etiam frequentissimus, & tamen semper æquè admirandus.

Ex iam desponsatâ autem nascitur non inconsultè: studio scilicet, quâ

1. *Fama Maria,*
2. *Vitæ eiusdem conseruandæ;*
4. *Auxilij vtrique commodi;*
5. *Secreti tantæ molis negotij.*

* 1. *Fama Maria.* Fortasse, ne diceretur, quod conceperat ex adulterio, ait Ambrosius libro 2. in Luc. initio.

Iosephus vulgò pro patre habitus est, & passim dictus: & quidem faber opificio, opportunissimè, vti cui in diuinis faber orbis pater esset, eidem secundum hominè, notissimus suæ vrbsis faber, pater quoque prætenderetur.

* 2. *Vitæ eiusdem.* Ne lapidaretur à Iudæis, vt adultera. Diuus Hieronymus libro 1. comment. in cap. 1. Matth.

Non enim tunc temporis, vti nunc, satis erat pudorem publicum pati à lapsu illo, sed legis Mosai-cæ fato ineluctabili, etiam mors toleranda. *Obruere ista solet manifestos pœna nocentes.*

Notif-

Notissimum ex Susannæ historiâ, & illâ, quam Christus absoluit.

• O si lex illa nunc reuocaretur. *An maneret multis locis lapis super lapidem? Paviendarum, & depauiendarum platearum fortasse nullus esset finis. Latomix ipsæ alicubi exhaurirentur. Coctili etiâ lapide opus esset (credo) adeò, proh dolor, apud quosdam maledictum, adulterium &c. imundauerunt.* Sed hæc alias.

* 3. *Genealogia. Ut per generationem Ioseph, origo Maria (& Christi) monstraretur.* Diu. Hieronym. *ibid.*

Nam vxorum & maritorum idem tunc genus & origo, non modò ab eadem gente aut populo, sed ab eadem familiâ.

* 4. *Auxilij. Ut in AEGYPTUM fugiens haberet solatium.* D. Hieronymus *ibid.*

Vnus homo, nullus homo.

Non est bonum hominem esse solum. Genes. 2.

Eccl. 4. *Vt soli: quia cum ceciderit, non habet subleuantem se.*

Ibid. Melius est duos esse simul, quam vnum: habent enim emolumentum societatis suæ: si vnus ceciderit, ab altero fulcietur.

Et si dormierint duo, fouebuntur mutuo: vnus quomodo calefiet?

Et si quispiam prauauerit contra vnum, duo resistent ei.

Quin etiâ nullius boni sine socio iucunda est possessio. Seneca epist. 6. lib. 1.

D. Bernard. homil. 2. super. Missus est. *Constituit eum Dominus suæ Matris solatium, suæ carnis nutrimentum.*

Homo homini Deus. Disponebat & hoc Deus, vt cætera omnia, suauiter.

* Secreti

* *Secreti &c. Martyr Ignatius etiam quartam addit causam: ut partus eius cœlaretur Diabolo, dum eum putat, non de virgine, sed de vxore generatum. D. Hierony. ibid.*

D. Bernardus homil. 2. super Missus est. Vocat eum, solum in terris magni consilij coadiutorem fidelissimum.

Codrus iste, si fuisset hostibus notus, non esse occisus; itaque nec populus eius redemptus.

D. Leo sermō. 10. de Passio. Domini. *Si enim crudelis & superbus inimicus consilium misericordia Dei nōsse potuisset: Iudæorum animos mansuetudine potius temperare, quam iniustis odijs studuisset accendere, ne omnium captiuorum amitteret seruitutem, dum nihil sibi debentis persequitur libertatem.*

Diuus Gregorius Nazianzenus oratio. 39. in sancta lumina.

Quoniam ille vitij parens & effector, ideo se inuicto quodam robore præditum esse existimabat, quia nos Diuinitatis sæpè obiecta, tamquam illecebra quadam, in fraudem induxerat, ea de causa ipse quoque prætextu carnis inescatur; ut dum quasi in Adamum impetum facit, in Deum incurrat, atque ita nouus Adamus pristinae salutis atque incolumitati veterem adserat, sententiaque aduersus carnem pronuntiat rescindatur, morte nimirum à carne obpressa atque extincta.

Diuus Bernardus homilia secunda super Missus est.

Oportebat à principe mundi aliquamdiu cœlari diuini consilij sacramentum: non quod Deus, si palam opus suum facere vellet, impediri posse ab illo metueret: sed quia ipse qui non solum potenter, sed etiam sapien-

ter, quacumque voluit, fecit: sicut in omnibus operibus suis quasdam rerum vel temporum congruentias, propter ordinis pulchritudinem, seruare consuevit: ita in hoc quoque magnifico opere suo, nostrae videlicet Reparationis, non tantum potentiam, sed & prudentiam ostendere voluit. Et quamquam illud aliter quomodo vellet, perficere potuisset; placuit ei tamen eo potius & modo & ordine hominem sibi reconciliare, quo nouerat cecidisse: ut sicut Diabolus prius seduxit feminam, & postmodum virum per feminam vicit: ita prius a femina Virgine seduceretur: & post a viro Christo aperte debellaretur: quatenus malitia fraudi dum arripetatis illuderet, ac maligni fortitudinem Christi virtus contereret, diabolo Deus & prudentior adpareret, & fortior.

Dæmonem, qui laruatus vicerat, à Deo quoque quasi laruato vinci oportebat.

Cautela caput est (ait Vegetius) ut ad qua loca vel quibus itineribus, sit profecturus exercitus, ignoretur. Tutissimum namque in expeditionibus creditur, facienda nesciri. Ob hoc veteres, Minotauri signum in legionibus habuerunt; ut quemadmodum ille in intimo & secretissimo Labyrintho abditus perhibetur; ita Ducis consilium semper esset occultum. Securus iter agitur, quod agendum hostes minime suspicantur. Veget. lib. 3. de re milit. c. 6.

Romani idcirco aram Deo Conso confiliorum præfidi (ut tunc falso credebant) dedicatam subterraneam & absconditam habebant. Plutarchus tom. 1. vit. in Romulo.

Platoni visa res non solum sacra Consilium, sed secreto digna.

Sacramentum Regis abscondere bonum est. Tob.

Hinc

Hinc Scriptura aliquandò vocat *mysteria regni*:
acutiores nūc atq; argutiores Cabalam regni, Reip.
aut Collegij vocant.

Est autem Cabala symbolica Theologia. Vide libros
tres Ioannis Reuchlini de Arte Cabalisticâ.

Cautè & Cabalisticè scilicet gerendum fuit to-
tum redemptionis humanæ mysteriū, maximè quòd
iām pridem Sathanas illud per semen mulieris perfu-
ciendum ore Dei didicisset. *genes. 3.*

*Progeniem sed enim Troiano à sanguine duci
Audierat, Tyrias olim quæ verteret arceis.
Hinc populū latè Regem, belloque superbū,
Venturū excidio Libya: sic voluere Parcas.
Id metuens &c. Virgil. i. Aeneid.*

II.

Cūr hic turbata Virgo Maria.

Turbata est in sermone.

Turbationis huius Mariæ, causæ variæ & multæ
reddi possent quidem, nisi verba textus ad duas
maximè omnes reuocarent, ad Sermonem scilicet, e-
iusque qualitatem.

Causa- rū er- gò ha- rū, que dam	1. Probabiles	1. Legationis magni- tudo;
		2. Forma virilis Legati, 3. Splendor.
	2. Certissi- ma	1. Sermo Angeli, 2. Qualitas ser- monis.

M m 2

* 1. Le-

* 1. *Legationis* magnitudo, quòd Angelus nomine Dei, de tanto negotio tantæ maternitatis, & tali modo, illæsa sc. virginitate futuræ, propè supplex eloquerentur.

D. Athanasius in vitâ S. Antonii Abbatis. *Timere non solum ex mali imminentis consideratione, sed etiam ex magnarum rerum adspectu incutitur.*

Excessus inter personas repertus, sufficit ad terrendum fortissimos quosque, seu amicos, seu inimicos.

Luc. 24. *Viso Domino rediuiuo, conturbati & conterriti sunt discipuli.*

Ibid. *Sed & mulieres terruerunt nos dicentes, se visiones Angelorum vidisse, qui dicunt eum viuere.*

Demosthenem, & alios clariss. Oratores, obmutuisse accepimus, attonitos Regum presentium maiestate.

* 2. *Formâ virilis legati.*

Vt agna lupi, sic viri adspectu vera virgo terretur.

D. Hierony. lib. 2. ep. ep. 17. edit. *Canisii ad Latam. Mariam Gabrel solam in cubiculo suo reperit, & ideo forsitan timore perterrita est, quia virum, quem non solebat, adspexit.*

Idem lib. 2. ep. 19. edit. *Canis. ad Eustochium, Virginem Romanam & nobilem. Ad Mariam cum Gabriel Angelus in viri specie descendisset, dicens, Ave gratia plena, Dominus tecum; consternata & conterrita, respondere non potuit. Nunquam enim a viro fuerat salutata. Denique nuntium discit, & loquitur: & que hominem formidabat, cum Angelo fabulatur intrepida.*

Principio Gabriel forti, puroque reluxit Corpore, ait Sibylla lib. 8. Oraculorum.

Hinc

Hinc Gabriel, idem quod *Vir Deus*, vti superius aiebam.

D. Ambros. lib. 2. in Luc. *Trepidare virginum est, & ad omnes viri ingressus pauere, omnes viri affatus vereri. Discant mulieres propositum pudoris imitari. Sola in penetralibus, quam nemo virorum videret, solus Angelus reperiret: sola sine comite, sola sine teste, ne quo degenere deprauaretur affatu, ab Angelo salutatur.*

D. Bernard. serm. 3. sup. Missus est. *Solent virgines, quæ verè virgines sunt, semper & pauide, & nunquam esse securæ: & vt caueant timenda, etiam tutæ pertimescunt.*

Omnia tutæ timent, tam ipsum videre, quam videri, quorum magna vis in vtramque partem.

Hinc Laconicæ telæ illæ & tenues; hinc pepla & flammeola virginum & castarum matronarum; hinc vela monialium & Deo consecratarum, quæ plagas vocari propriè putat Nomenclator xui nostri doctissimus, verbo, *Plaga*.

Alexander ab Alexand. lib. 6. genial. dierum, capit. 8. Bonam Deam, quam veteres Faunam, siue Fatuam, siue Sentam dixere, scribit Varro, tantæ pudicitie fuisse, vt nemo illam, dum vixit, præter virum, mas viderit, nec nomen eius audierit, propter quod illi in operto mulieres sacrificabant, & Bonam Deam appellabant.

Memini alicubi legisse, Turcam vnum quempiam, totis octodecim aut circiter annis, quibus ei nuru, sua conuixerat, non semel vultum eius reuelatum vidisse, neque videre affectasse. *Notiæ, spectatum veniunt; veniunt, spectentur vt ipsæ. Quid.*

* j. *Timuit* Maria, vel Angelum, specie viri.

* ij. *Timuit* deindè quoque, quia solus cum sola loquebatur.

* 3. *Splendor* maximus. *Expavescit* Virgo de lumine, cantat Ecclesia.

Sed, Angelos alias sæpè viderat (inquis.) Fateor libens, eoque libentius, quòd digna fuit Domina mea ministerio perpetuo Angelorum.

Antea, de Angeli manibus escam accipere solebat (ait Beatus Hieronymus, in vita ipsius, certè referente nostro Bonaventura, c. 3. meditationum, de vita Saluatoris.

Beatus Hieronymus ibid. apud Bonaventur. ibid. *Esca, quam de manibus Angeli recipiebat, ipsa resciebatur: quam autem à Pontificibus templi accipiebat, pauperibus erogabat. Quotidiè videbatur ei Angelus loqui, & quasi charissimè obtemperare ei.*

Quidni & Nam & ipse Dominus Angelorum Iesus Christus, visus cum nostro Sancto Antonio Paduano, Mariæ seruulo, in cellula collufisse, *Chronica Ord. D. Francisci.*

Responderi ergò possit.

* j. *Fuisse* alium ab illo nutritio, hunc Legatum.

* ij. *Item*; forma longè gloriosiore, quam foret, ad Legationis Maiestatem, nunc apparuisse.

* iij. *Item*; solitos quidem hætenùs Angelos illi ministrare, sed specie virginum, aut adolescentularum fortasse, ne virili adspectui adsuesceret, nunc verò istum virili apparuisse, itaque meritò eam terruisse, quæ dicere posset: *Virum non cognosco: non amplexu, non visu.*

* *Certif-*

* *Certissima turbatio-*
nis causæ, duæ { 1. *Sermo Angelis*
 { 2. *Qualitas sermonis.*

* 1. *Sermo Angelis. Turbata est in sermone. Fortasse*
alias ei tacitus ministraverat.

* 2. *Qualitas sermonis,* { 1. *Gestum*
 que attenditur secun- { 2. *Tempus*
 dum { 3. *Materiam.*

* 1. *Gestum*, quia vel inclinatus, vel valdè reue-
 renter coram Dominâ suâ stetit, vt *habet Bonauentu.*
capit. 4. meditat. vitæ Christi. vel fortè (quod ma-
 gis reor) etiâ genibus flexis eam salutauit,
 quod alias non solebat, vt electam iam, designa-
 tam, & declaratam Angelorum Dominam futuram,
 ipsorumque velut reparatricem ab hoc puerperio Fi-
 lij Dei.

Certè Legatum Philippi III. Hispp. Regis in Gal-
 liam missum, ad Regis Gallorum filiolarum iam His-
 pania Principis sponsam, ferunt eum flexo vel vtro-
 que, vel saltem altero, poplite adloquutum, vt His-
 paniarum Reginam futuram, & Dominam suam.

Non insolens, designatos iam Consules, aut Epif-
 copos, sic honorare, vt iam creatos & inuestitos.

Is ergò tam angustus salutandi modus, virginem,
 adhuc prædestinationis huius suæ ignaram, terruit.

Secum haud dubiè dicebat virgo humillima.

Haud equidem tali me dignor honore.

Virg. I. Aeneid.

Potius, Angelum sic à me misellâ oportet hono-
 rari &c.

* 2. *Tempus.* Mutata tunc scilicet hora familia-
 ritatis Angelicæ. Tam manè scilicet, circa quin-
 tam matutinam, aut circiter (vt à nonnullis credi-
 tur) venisse stupebat eum, qui alias venire non
 soleret ante nonam. Hinc illæ campanæ pul-
 sus ternus hora quinta apud Catholicos.

Et (vt quidam scribunt) cùm illud Isaia legeret Virgo: *Ecce virgo concipiet &c.* & ipsa secum ter quaterque beatam illam matrem diceret, gratia plenam, & benedictam in mulieribus &c. quæ huc destinaretur: optaretque se in ea tempora reseruari, quibus ista contingerent, vt posset illi tam beatæ matri officiosè seruire, & ancillari &c.

O quam te me morem, Virgo. Beatus venter, qui te portabit. &c.

Nàm etsi aliàs quotidie Angeli ministrarent ei, tamen id ferè solebat fieri aliquãdiu post nonam. Post nonã enim animum ad orandum adpellebat B. Virgo, neque ab ea oratione desistebat, donec ei Angelus adparebat, de cuius manibus escam accipere solebat. *Bonau. c. 3. mediat. vitæ Christi, ex D. Hieronimo de vitâ ipsius & ait.*

Turbata ergò est nunc Maria in sermone non simpliciter, sed illo intempestiuo; quasi diceret secum B. Virgo: Cur hodie tam mane iste præter consuetudinem? Vndè ista tam insolens festinatio? Quæ causa tanta præuentionis huius? &c.

Alias non solebat *suscitare*, neque euigilare facere dilectam, ab orationis quiete suauissima, donec ipsa vellet. *Cant.*

Et fortè aliàs ante huc diẽ, tacitus, & silentio multo, ac reuerentiã pleno, illi sanctæ clathratæ ac muratæ Sanctimoniali, ne dicam Amathæ Vestali, ministrabat, vt silentij virtutem, non vltimam in religiosis, maximè virgunculis, sensim colere disceret.

* 3. *Materiam*, quæ tota laudibus, & encomiis eius amplissimis constat: & hoc magis consonat textui dicenti: *Qua cùm audisset, turbata est in sermone eius, & cogitabat* (seu, vt vertit Arias Môtanus, ratiocinabatur)

batur) *qualis, & quàm angusta, esset ista salutatio* (gratia plena, benedicta in mulieribus & cæt.)

D. Bonavent. in Meditat. vitæ Christi c. 4. *Non enim consueverat, sic eam salutare. In quâ salutatione cum audiret se commendari de tribus, tamquam humilis Domina, debuit, seu potuit se turbare. Commendabat ut enim, quod erat gratia plena: quod Dominus erat secum: & quod erat super omnes mulieres benedicta. Et humilis non potest sine turbatione & rubore sui commendationem audire. Turbata enim fuit, ex verecundia honesta, & virtuosa.*

Philippus Bergomas lib. de claris mulieribus, tit. de Maria virgine. *Virgo, quànquam Angelicos diu ante à nouisset vultus, & lumen cœlesti sibi insuetum non esset, eique quidem Angelica visione minimè territa, sed neque ipsa luminis visione stupefacta, verùm in solo eius sermone conturbata, cogitare cœpit, qualis ista salutatio esse posset, quidue portenderet, vel quem finem esset habitura.*

Auebat intelligere tantarum, & tot simul laudum vim ac sententiam.

Sermonem ergò talem, non faciem talem, autem splendorem Angeli timuit.

Et turbatus non tam animus eius erat, quàm placidus, & albus virginæ faciei eius color, rubore roseo ac verecundo eius locum subitò quasi per vim occupante.

Nostrum illud (*Qua cum audisset*) Erasmus vertit: *Illa verò cum vidisset, turbata est super oratione eius.*

Arias verò Mont. sic: *Illi verò videns, perturbata est & c.* rectè, cū Græcè sit *ἡ δὲ δῖσα*: sed commodius, ad significandam turbationis Mariæ causam præcipuam, noster interpret, dicens: *Qua cum audisset:*

et si aliqui videndi verbum etiã audire significet, ut ibi: *Populus videbat voces.*

Exod.

Certè laudes tam immensæ fuerunt, quas de se, & ad se dictas virgo audiebat, ut quemuis, etiã mediocriter modestum, rubore afficere possent.

Angelus Caninius in commentario de locis Hebraicis capite duodecimo. In *salutatione Angeli*, inquit, legitur *κεχαριτωμένη* quod verbum ipse Evangelista fabricatus est, cum apud Græcum authorem nullum extet. Nec enim vllum erat verbum, quod responderet Syriaco participio..

... *RACHIMTA*, quod eam significat, quæ gratiosissima & acceptissima est, à gratiarum scilicet circumfluentia, uti nummosum vocant à nummorum copia. Cæterum nota ex Theodoro Marcilio hic, probam esse vocem *κεχαριτωμένη*, neque à Luca fuisse fabricatam. Habetur & Eccli. capit. 18. *αὐθαγῆς* *κεχαριτωμένη* homo gratiosus.

Eraimus vertit. *Aue gratiosa, Dominus tecum.*

Castalion vertit: *Salve accepta, cui Dominus adest, quæque est mulierum fortunatissima.*

Idem, annotat. in hunc locum, ait: *Salve accepta) scilicet Deo.*

Est enim idem quod paulo declaratur *εὐχὰς χάριτος* *προσὸς τὸ θεῖον*, Inuenisti gratiam apud Deum: Hoc est, accepta, grataque Deo es, eumque habes propitium. qui Hebraismus frequenter occurrit in veteri fœdere.

Ut idem esse possit; aliquid tamen plenius hîc dicit Angelus; nempe etiã esse omnibus Spiritus-Sancti gratijs repletam, ut loquitur Diuus Athanasius sermone de Sanctissimâ Despara Virgine.

Tres sanè Mariæ
laudes amplissimæ
hic

1. *Gratissimam esse indistin-*
ctè;
2. *Domino uti fautores;*
3. *Præferri toti sexui*
suo.

* 1. *Gratissimam esse indistin-*
ctè, id est, Deo
per gratiam iustificantem; hominibus verò vel virtu-
tibus, vel morum elegantis &c.

* j. *Timuit dolos, & confidentiæ ac philautiæ*
seminarium, si Deo gratissima tunc dicebatur.

Q. d. Nemo scit, an amore, an odio dignus sit.

Hoc maximum secretorum Dei est, & occultissi-
imum regni eius sacramentum.

Solus Divinæ essentiæ Triumviratus intimi hu-
ius privatiq; consilii est conscius. Hæc Cabala Dei
solius est.

Nōrat artes Sathana, transfigurantis se in Angelum
lucis.

* ij. *Si hominibus; timuit ne meræ insidiæ essent*
pudicitia suæ. Gratiōsi enim olim Romæ dicti, qui-
bus aura popularis adspiraret.

Aut hæc in nostros fabricata est machina muros,

Aut aliquis latet error. Equo ne credite, Teucris,

Quid quid id est, timeo Danaos, & dona ferentes.

Virgil. 2. Aeneid.

Timuit, ne fortè de gratiis sæculi, elegantis,
& vrbanitibus loqueretur ille, instar scilicet ama-
toris, amasiæ gratiam eblanditurientis, non verò
de gratiis cœlestibus, quibus quisque Deo pla-
ceret.

Etsi quod Tertullianus, & eius diligens lector
Diuus Cyprianus, memorant ex Genesi malè
intellecta, Angelos Apostatas olim abusos mu-
lieribus, indeque Gigantes genuisse; non
illa

illa quidem credidit, sed potius cū Abbate Sereno (a. pud Cassianum collat. 8. c. 21.) tenuit, ibi per Angelorum seu filiorum Dei, cum filiabus hominum commistionem, significari, tandem inita à posteris Seth Iusti, cum posteris Caini Impij matrimouia, quali nunc dicas Catholicos hæreticis coniugatos; tamen non ignorauit, Syluanos, Faunos, & Panes, id est, Incubos, improbos sæpè esse mulieribus, & concubitoribus. Verita igitur & aliquid tale.

Doctissima quoque, norat, vocem *gratia* nonnunquam Venereè capi.

Robertus enim Constantinus, in suo Supplemento: *Gratiosus*, inquit, *etiam obscæne*, vt *officiosus Seneca*, qui alterius libidini obsequitur, quod *ἡρπίς* & *Græcis*.

Asconius Pædianus in 2. Verrinam (vbi Cicero: cum filio blando & gratioso:) *gratia* verò quæ potest in adolescentibus, sine infamia? *Gratia* enim amicorum copiam modò dicit.

Idem Robertus ibid. verbo *Officiosus*. *Officiosus de Pathico & obscæno*.

Seneca Controuersiarum 4. in proœmio. Memini illum (cū libertum reum defenderet, cui obijciebatur, quod Patroni concubinus fuisset) dixisse: *Impudicitia in ingenuo crimen est, in seruo necessitas, in liberto officium. Res in iocos abiit, non facis mihi officium: & multum ille & hic in officijs versatur: Ex eo impudici & obscæni aliquamdiu officiosi vocitati sunt. Vide ἡρπίς*.

Plutarch. lib. qui Eroticus seu Amatorius inscribitur, tom. 3. Moral. sic ait: *Probabile est, mulierum & virorum amorem, natura operâ vtentem, per amicitiam, ad gratiam peruenire. Quod enim (Protogenes) mulier viro obsequium præstat, gratia fuit ab antiquis dictum. quo sensu Pindarus dixit, Vulcanum e Iunone sine gratijs natum: & quæ nondum tempestiua nuptijs esset,*
eam

eam sic compellat Sappho.

Videre mihi parua esse puella , & gratiarum ex-
pers.

Timuit ergo Virgo tam prudentissima & diuini-
tatis doctissima, quam pudicissima, ne amphibolo-
giâ vocis sibi illudere Angelus conaretur.

Probat e spiritus, si ex Deo sunt.

Ut qui nihil scit, de nullo dubitat, ita scientissimus
quisque, dubiorum & Mæandrorum est fœcundissi-
mus, & metuentissimus.

Cautâ vulpe, & perito ac veterano belli Duce
quid suspicacius, aut formidolosius?

Experti metuunt.

Dubitauit, de quâ *Gratuita*, seu *Gratiâ* ille dice-
ret, an de *Gratam Deo faciente*.

* i. *Corporali*, vt de formâ, de statura, de colore,
pallore, rubore; de canore, de incessu &c.

Namque haud tibi vultus Mortalis: nec vox hominem
fonat: ô Dea certe. Virg. i. Aen.

* ii. *Spiritali*, vt de ingenio, de facundia, de peritia
Musices &c. textura &c.

Timuit ne Sirenem vellet dicere: aut sororem Mu-
sifarum, blandiendo &c.

* iii. *Cœlesti*, vt de scientia diuinitus per miraculû
infusa, quod ante annos, & supra homines docta,
quod quot verba, tot oracula eructaret &c.

* iiii. *An gratam Deo facientem*, vt est Charitas
perfecta &c.

Tamen quomodocumque *laudabant*, eam velut
flagellabat, vtpotè humillimam.

* 2. *Domino Deo* vti fautore. *Dominus tecum* est.

* 3. *Præferri toti sexui*. Phoenix scilicet. Fastuosa
planè commendatio.

Secundum versionem nostram, ambigua quoque
est

est laus ista nouissima.

* j. Nàm primò benedicta tu in mulieribus, sic intelligi possit, quod à solis mulieribus, non etiã à viris, aut nõ pariter, benedicenda sit, quæ laus angusta satis, nec nimis angusta videretur.

* ij. Quod omnium foeminarum sit laudatissima, ac beatissima.

Quia ceteris per partes præstatur; Maria verò simul se tota infudit plenitudo gratia. Sophron. serm. de Assumpt. Beatæ Mariæ.

Vt Zeuss in vnã illam suæ Helenæ tabulam famosissimã, omnium formosarum contraxit dignitates & pulchritudines, sic Deus omnium foeminarum dotes ac virtutes in Mariam, vt Rachelis pulchritudinem; Liæ foecunditatem; Iudithæ magnanimitatem; Estheris eloquentiam &c.

Imò illa vna sola plura habet, quàm foemina simul omnes.

Nàm, vestram fidem, ecquæ vnquam vna eademque fuit mater simul & Virgo?

Et vt fuerit, aut esse possit, aliqua talis (itã fingamus animo:) ecquæ vnquam fuit, aut erit Mater Dei- & -Hominis vnico partu?

Vt grauidari vento foeminas aliquas Pomp. Melæ concedamus: ecquæ vnquam *concepit de Spiritu Sancto*, vt ista? Vide primam nostram *Naufragij tabulam, concione in festo Annuntiationis B. Mariæ pag. 63. 64. &c. vbi latè exponitur hoc: Benedicta tu in mulieribus.*

* ij. Quod etsi daretur (quod dari tamen non potest) omne foemineum genus esse maledictum, nullam bonam, castam, fortem inueniri (*Mulierem fortem quis inueniet &c?*) hæc tamen in medio omnium mulierum constituta, benedicta, quouis etiã iniquissimo iudice, censenda sit.

III.

Quomodo, & quando inuenerit Maria gratiam, &
in quem vsum.

D. Bonau. capit. 3. meditat. vitæ Christi, introducit virginem Mariam ita de se loquentem, cum adhuc in templo habitaret. *Petebam mihi gratiam, & virtutes.* Et iterum. *Filia, tu credis, quod omnem gratiam, quam habui, habuerim sine labore. Non est ita. Imò nullam gratiam, donum, aut virtutem à Deo habui, nisi magno labore, continua oratione, ardenti desiderio, profundâ deuotione, multis lachrymis, & multâ afflictione, dicendo, faciendo, & cogitando semper sibi placita, sicut sciebam, & poteram, excepta gratia, qua sanctificata fui in utero matris.*

Labor improbus omnia vicit. Virg.

Prou. Dî laboribus omnia vendunt.

Emitte absque argento, ait Propheta.

Extorsit virgo hanc quasi clauam de manu Herculis. Rapuit vel è sinu Iouis.

Tunc es quasit a per omnes

Nata mihi terras? Tu non inuenta, reperta esse aiebat Inachus pater, filia suæ Io, post longam disquisitionem repertæ. Ouid. lib. 1. Metam. q. d. te ego non inueni casu oblatam, sed diu & anxie quasitam.

Notanda enim differentia solemnis à doctis, non modo Grammaticis, sed etiam Theologis, posita, inter ista duo verba (*Inuenire, & Reperire*) cuius fuisse meminit Alex. ab Alex. lib. 1. gen. dierum cap. 21.

* I. D. August. lib. . . . de Trinit. c. 10. *Si verbi originem retractemus, quid aliud resonat, nisi quia inuenire, est in id venire quod queritur. Propterea, quæ quasi vltro inuen-*

mentem veniunt, non vsit atè dicuntur inuenta, quamuis cognita dici possint, quia non in ea querendo tendebamus, vt in ea veniremus, hoc est ea inueniremus &c.

Laurent. Valla, Grammaticorum scrupulosissimus ac religiosissimus, lib. 5. eleg. c. 2. Est excogitare & inuenire consilij; reperire verò fortuna, vt Ouid. Tu non inuenta, reperta es. Sed iam vsus obtinuit, vt idem sit reperio, quod inuenio.

Ibid. in epitome eiusdem cap. Nancisci, est quasi labore ac conatu inuenire, aut etiã aliter.

Ioan. Roboamus Rauerinus itã Carmine expressit: Cogito cum ex, animi est: Fortuna sit, reperire:

Inuenio tamen in multis importat vtrumque.

Inueni Germana viam. Virgil. 4. AEn.

Iacob. Micyllus annotat. marginali ad illud Ouidij: Tu non inuenta, rep. ait:

Inuenimus quaesita, reperimus casu oblata. Itã Grammatici. Sed Turneb. &c.

* 2. Contra est, quod ponitur in quadam epitome eiusdem libri & capituli elegantiarum Valla. Reperio, inquit, quia venit à pario, videtur ex natura studium & laborem poscere: vnde raro, vbi à casu inuenire significet, reperitur. Sunt autem, qui inuenire dicant rem nouam, reperire prius habitam, à qua differentia natura vocabulorum non abhorret.

D. Aug. lib. 9. Trinit. c. 12. Inquisitio est appetitus inueniendi, quod idem valet, si dicas, reperiendi. Quae autem reperiuntur, quasi pariuntur, vnde proli similia sunt, vbi nisi in ipsa notitia? Ibi enim quasi expressa formantur.

Alexander ab Alex. lib. 1. genial. dierum c. 21. Reperire, est cum labore aliquid quaesitum assequi; deductum ex re & pario. parere enim est cum labore quere-re, vnde pecunia parta, cum labore quaesita dicitur: imò eundem Ouidium . . . eodem versu significantius contra demon-

demonstrare: Tu non inuenta, sed reperta es, inquit, quasi ego te non casu & fortuna nactus sum: sed studio & labore quaesitam reperi. Quod & alio versu eundem exploratius significare aiebat: Exanimesque artus primo, mox ossa requirens.

Reperit ossa tamen; & alia ibi multa, ex Q. Curtio, & Suetonio; vbi etiam contra Vallam probatur, nancisci id frequentius notare, rem scilicet fortè oblatam, datà occasione assequi, & habere; esseque illud verbum sub casu & fortunâ.

* 3. Turnebus autem lib. 4. cap. 17. non inuentam interpretatur non inuenibilem, hoc sensu: Te, quæ in iuuentam mutata es, reperi inueniri non posse, cum speciem formamque puellæ amiseris: Vel: etsi te quaesivi per omnes terras, ita tandem tamen te in buculâ reperi, vt non inuenerim natam meam.

Ergò cum vertant quidam *Inuenisti gratiam* (vt vulgatus interpres, & Arias Montanus, & Andr. Osiander;) alij *nacta es gratiam* (vt Vatablus & Erasmus:) alij, (vt Biblia quædam Latino-Gallica Lugdunensia) *es ingratiâ apud Deum*, & tantam viri docti constituent inter *Inuenire*, *Reperire*, & *Nancisci* differentiam, atque inter *gratiam*, & *gratiam*; opere pretium sit disquirere, de quâ tandem gratiâ hîc sit sermo; & quomodò vel *inuenisse*, vel *reperisse* vel *nacta esse*, hanc vel illam dici possit Maria Virgo.

Est igitur gratia quædam	}	1. <i>Prima</i> , quæ est liberatio à peccato, iustificatio, seu sanctificatio;
		2. <i>Secunda</i> , quæ est augmentum primæ, & quasi superpodium, quod debetur cuicumque Iusto ex quolibet actu;
		3. <i>Incarnationis</i> , non quidem vt eam velit Deus, sed vt eam nunc, & sic, re ipsâ exhibeat.

Est etiã tri-
plex meritum;

1. *De Condigno*, quod est actus elic-
tus ab aliquo iam iusto, & exi-
stente in charitate, à charitate,
cui debetur præmium, legis ri-
gore. Dicit enim duo, *Dignita-
tem*, ex parte hominis; *Legem*, ex
parte Dei;
2. *De Congruo*, quod est actus liberè
elicitus, cui respondet præmiũ
vi legis & pacti. In quo *indignita-
tas* adparet, ex parte hominis;
sed *Lex*, ex parte Dei;
3. *De Digno*, quod est actus elicitus
ab existente in gratiã, cui tamen
præmium ex rigore legis non re-
spondet, vt quando Iustus orat
pro Peccatore; vel Comprehen-
sor & Beatus, pro Viatore, & ex-
auditur; tunc alteri meretur de
digno: quia licet ei infit dignitas;
non tamen adest vlla lex. Nam
diuina lex est, vnumquemq; au-
diri orantem pro se, non pro a-
lio.

* 1. *Primam gratiam*, id est iustificationem, vel
præseruationem ab originali, vel sanctificationem
in vtero, nullo trium modorum meruit Mariã, quia
actus sunt suppositorum: & à nihilo nihil fit. *Inue-
nit* ergo & *nacta* est eam *gratiam apud Deum*, id est
quasi casu & fortuna, (vt superius loquitur Alexan-
der ab Alex.) incurrit quodammodo, & incidit in e-
am; non *reperit*, id est, labore nullo aut studio vlllo
sibi comparauit. *Non est volentis, neque currentis, sed
misericordis Dei.*

Accidit illa quasi dormienti (vt est in prouer.) de
eã ne

ea ne per somnium quidem Maria cogitauit, neque adfectauit, sed nec potuit.

* 2. *Secundam* autem, & quasi superpondium, meruit primo modo de Condigno sc. Non *inuenit*, non *nacta est eam gratiam casu*, sed *reperit*, id est studio multo, labore improbo, votis, & exercitijs illis, quæ supra posuit D. Bonauentura, penè extorsit.

Ità (inquam) *reperit*; si tamen reperio, quia venit à pario, natura sua studium dicit & laborem, ut ponit D. Augustinus, Alexander ab Alexand. & Vallæ epitomita.

* 3. *Tertiam* Incarnationis, non quidem volitæ (ut schola loquitur) sed acceleratæ, & re exhibitæ meruit *de congruo*. Etiam *reperit*, id est, laboribus, clamoribus ad Deum, & cultu heroico virtutum.

D. Bonauenturæ sensu, Patres veteris testamenti nullo modo Incarnationem meruerunt, ut quæ omnis meriti ipsa sit principium; sed *de congruo* meruerunt, ut esset tali tempore; Abraham, ut de suo semine, B. autem Virgo, meruit in se fieri, ante Incarnationem quidem *de congruo*; sed in aduentu Spiritus-Sancti, *de digno*. Id *reperit* summa vi meritorum. *Dignus est, ut hoc illi prestes*, aiunt illi, de Centurione supplice pro puero infirmo.

Imò meliùs dicamus vtrumque: & *Inuenisse* eam, seu *nactam esse*, & *Reperisse* gratiam Incarnationis.

* j. *Reperisse* quidem, & quasi *emisse* (ut loquitur Isaias) quia ab ortu suo nihil non fecerit eorù, quibus apud Deum, & à Deo, eam gratiam oportuerat promereri.

Nacta quoque est gratiam, si nancisci est quasi *conatu & labore inuenire*.

* ij. *Inuenisse* verò, quia nunquam tanta sibi sperabat, ut cui scilicet satis erat, vel cuicumque huc delectæ humillimè ancillari, & in ea tempora referuari,

quibus id posset. *Tuus, ô Regina, quid optes,*

Explorare, labor: me iussa capeſſere fas eſt, aiebat illa de ſe, & illa futurâ, cum de Incarnationis negotio ſecum ſeriò cogitaret. *Virg. 1. Aeneid.*

*1. *Inuenit*, quia nec ſperauit, nec adſpirauit.

Non adſpirauit, inquam? imò contrarijs itineribus iens, in id venit, incidit, offendit, incurrit in id foelicitatis. *Inuentus ſum à non quærentibus me.*

Nam cum certatim cæteræ virgines Iudaicæ nuberent, viduæ iterumque iterumque nuptias adirent, omnes numeroſæ proliſ studio, ſi fortè ſic Meſſiam generarent; Maria Virgo Virginitatem vna ac prima vouet, quâ viâ fieri matres non ſolent.

* 2. *Inuenit*, ſi rectè quorumdam ſenſo *Inuenire* dicitur, qui rem nouam *Reperire* verò, qui rem antè habitam nanciſcitur. *Epitome cap. 2. lib. 5. elegantiarum Valla.*

Quid enim magis nouum, quàm virginem parere, & quidem vnico partu Deum & Hominem?

Nec Mariæ id vniquam aliàs antè acciderat, nec poſt iterum accidet, neque vlli alteri.

* 3. *Inuenit* illud Maria, vt viator burſam benè nūmatam, imò *Inuenit* & *Reperit* ſimul, vt foſſor in ſuo agro theſaurum, aut poculum Philippiſ, & Henriciſ aureiſ plenum, vt ille apud Plautum

Senex auarus, vix ſibi credens Euclio

Domi ſuæ deſoſſum multis cum opibus

Aulam (ſeu ollam) inuenit. Plautus in *Aulul. in*

Arg.

Nam vt agri foſſor, et ſi tam laborat & ſudat, quàm auri ſcrutator in aurifodinâ, non tamen aurum quærens, neque infectum in veniſ, neque ſignatum in poculiſ; ſed nihilominus inuenit aliquandò illud & recoctius, melius, & ad vſum paratius, quàm ille: ſic *Maria Reperit* Incarnationiſ gratiam, quâ egregiè ſudauit,

dauit, & laborauit in conciliando sibi ac demerendo Deo, non tamen eò collimans, quò ceteræ fœminæ tunc nuptæ, vt scilicet Mesiæ mater esset; *Inuenit* tamen, quâ in id beneficij incidit quasi casu & fortunâ, quod non quærebat, quod nullæ aliæ iterumque iterumque nubendo, pariendoque, neque *inuenire*, neque *reperire*, neque *nancisci* potuerunt. Tamdiu fodit & sudauit, donec casu peruenit ad cor Dei Patris, ibique inuenit.

Citiùs se matrem Dei esse mirata est, quàm de eare vel semel pro se cogitasset.

Tu non inuenta, reperta es, de ea gratia vsurpare meritò possit Maria.

* 4. *Inuenit* quoque & *reperit* gratiam omnem præuenientem, qua fieret digna conceptu & partu Filii Dei, gratior indè Deo, quàm vlla creatura Deo suo, vel homo homini cuicumque. Nam formulis inuentæ gratiæ pleni sunt S. Scripturæ libri.

Si inueni gratiam apud te, ait suo Iosepho Iacob pater. *genes. 47.*

Si inueni gratiam apud vos, ait Iosephus Proceribus Pharaonis. *Gene. 50.*

Sic libri eiusdem *c. 17. 53. 43.*

Inueniam gratiam in conspectu tuo, ait Laban Iacobo & genero suo. *genes. 30.*

Vnde mihi hoc, vt inueniam gratiam ante oculos tuos, & nosse me dignareris peregrinam mulierem? *Ruth. 2.*

Vtinam inueniat ancilla tua gratiam in oculis tuis, ait Anna ad Heli. *i. Regg. 1.*

Quid Mariæ nunc restat? audietis;

1. *Inuentis aliquid adderes*; Faciet, quia facile est, iuxta prou.
2. *Inuenta seruare*. Non minor est virtus, quàm *quære* parta tueri &c. *Quid. de Arte. Fecit. Plerique nostrum non item.*

3. *Inuentis bene vti.* Nemo melius Maria.

4. *Inuenta vel reddere* possessoribus aut hæredibus, vel saltem communicare liberaliter.

Orig. sup. Leuit. homil. 4. *Multi sine peccato putant esse, si alienum, quod inuenerint, teneant, & dicunt: Deus mihi dedit, cui habeo reddere? Discant ergo, peccatum hoc esse simile rapinæ, si quis inuenta non reddat.*

D. Aug. de verb. Apost. *Quod inuenisti, & non reddidisti, rapuisti: quantum potuisti, fecisti. Quia non plus potuisti: ideo non plus fecisti. Qui alienum negat, si potuit, tollit.*

Idem ep. ad Macedonium. *Non remittetur peccatum, nisi restituatur ablatum.*

Incuriosi maiores nostri Adam & Eua, gratiam Dei in horto voluptatis amiserunt. Tu Maria *inuenisti eam apud Deum* in sinu Patris.

Ijs ergo, & nobis eorum hæredibus, si non eam reddere, certè liberalissimè communicare, te fas & iura volunt. Inueneris tibi, ac primis possessoribus.

Esto, *inuenieris vnà & repereris*, id est tam virtute, quàm fortuna: Virtutis etiàm fuerit rectè vti.

Non ergo in ruinam miserorum (vt quondam impius ille Aman, & alij multi:) sed vt pia Esther, in eorum auxilium ac præsidium vtere gratia, qua apud Regem vniuersi Deum vales, ô Regina mundi Maria.

Aman, inuenta gratia apud Regem Assuerum, & iam Rex ipse magis, quàm Assuerus ipse; misellam gentem Iudæorum & captiuam, apud Regem calumniando, falsoque accusando, tantum non perdidit, extorto à Rege decreto maximè ferali; contra pia Esther, inuenta quoque apud eundem Regem ac maritum suum gratia, tam sapienter & opportunè est vsa, vt eundem pop. suum morti eripuerit, atque in Amanis

nis caput omnia retorferit. *Scelus in Autorem redit.*
Senec. Trag. *Hoc age, sic age, Diua potens Dei.*

Vtatur & nos (Auditores) ista opportunitate; ad
Mariam lætam & diuitem hoc inuento, recurramus.

Eam amemus, deamemus &c.

Nemò ferè virorum magnorum hætenus fuit, qui
nò eam habuerit semper charissimam, & patronam.
Omnes Magni & Boni, clientes eius.

D. Ignatius martyr. D. Franciscus, D. Bonauent.
D. Bernardinus &c.

D. Franciscus cùm tota vita eam religiosissimè
coluisset, tandem in eius æde cor suum sepeliri, vo-
luit.

P. *Marcus Vlyssiponensis Annalium Ord. D. Francis-*
ci lib. 2. c. 72. D. Franciscus adhuc in viuis positus sem-
per optarat corpus suum vilissimo vrbis Afsisij loco
sepeliri, excepto corde suo, quod esse in templo Do-
minæ nostræ Angelorum percuperat, sicut viuens il-
lic per affectum illud affixum habuerat. . . & est com-
munis opinio, cor eius in sacello vno S. Mariæ Ange-
lorum requiescere, vbi magna reuerentia ferunt ad-
feruari.

Sic eam nos posteri colamus, sic oremus:

D. Bernard. ser. i. de Assumptione B. Mariæ. *Sit pie-*
tatis tue, ipsam quam apud Deum gratiam inuenisti, no-
tam facere mundo, reis veniam, medelam agris, pusillis
corde robur, afflictis consolationem, periclitantibus ad-
iutorium, & liberationem sanctis tuis precibus obtinen-
do.

Palea & Mica.

* 1. D. Gregor. Nazianz. orat. 29. quæ est in lau-
dem Cypriani. *Iustina* (solicitata ad libidinem per
N° 4 Cy-

Cyprianum, lenone Dæmone) virginem Mariam simplex obsecrans, vt periclitanti virgini auxilium ferret, ieiunij atq; humi cubitationis pharmaco sese communit: partim vt formæ venustatem tamquam insidiosam obscuraret, sicquæ flammæ materiam subtraheret, ac libidinis facem absumeret: partim vt humilitate sua proprium (mel. propitium) sibi Deum & exorabilem redderet. Neque enim vlla re perindè, atque corporis animique afflictatione cõciliatur Deus: lacrimisq; misericordia vicissim rependi solet. . . Fidem hic amor conciliat, ac dum procius virginis nuptias ambit, à Christo ipse despondetur, atque extincta libidinis flamma, veritatis flamma suscitatur.

* 2. Quod dictum est suprâ, credi à nonnullis, B. Mariam manè ab Angelo salutatam, dictum volo, salua D. Bonauenturæ nostri sententia, de quo sic legitur: Idem etiã pijsimus cultor gloriosæ Virginis matris Iesu instituit, vt fratres populorum hortarentur ad salutandam eandem signo campanæ, quod post Completorium datur; quod creditum sit, eandem eâ horâ ab Angelo salutatam. Off. Ord. Minorum, ex Octauiani de Martinis Sueffani, Iuris vtr. Doctoris, & Aduocati palatij Apostolici, oratione in vitam D. Bonauenturæ.

* 3. Scotus noster in 4. sent. dist. 30. quæst. 2. quærit. Fueritne verum, inter Virginem sacram, & Ioseph, matrimonium? Respondet adfirmatiuè. Rationes, cur fuerit antè cõiugata, habet ibidè. Vide; Pulchræ sũt. Non probat illam: Vt partus eius cælaretur Diabolo. Excusat tamen.

* 4. Inuenisti gratiam &c. Concionator quidam doctissimus, Hispanicè hîc dixit, quæ sequuntur (vt quidem ego vertere Latinè potui, ex Hispanico inuento apud nostrum Philippum Diez, in eius Summa, pag. 54. edit. Nutij 1600. in quâ desiderem esse omnia Latinè versa, quæ illic author Hispanicè, vtpote & ipse

& ipse Hispanus, profert plurima, multum remoraria, quamlibet alioqui doctos lectores. Ignosce Lector, si quid erro in versione huius particulæ.) Sunt tres differentia rerum inuentarum (ait ille Concionator Hispanus.) Vna inueniuntur, quas nemo hominum amisit, & harum nulla restitutio necessaria. Verbi causa: aliquis piscatur è flumine libero, aut venatur in monte non vetito. Quidquid ibi inuenit, quia nemo perdidit, non tenetur vlli restituere. Altera inueniuntur, quas aliquis perdidit, sed iam habitans tam procùl aut absens, vt ei restitui non possit; ac tùm pauperibus danda sunt. Tertia reperiuntur, quarum dominus qui amisit, scitur, & talis loco est, vt commodè restitui ei possit. Tū qui eas inuenit, restituere tenetur eidem omnino ipsi, qui perdidit, quoniam dicit Augustinus (si quid inuenisti, & non reddidisti, rapuisti.) Vides hic tres differentias rerum inuentarum, secundum quas omnes dici aliquo modo potest sanctissima virgo Maria apud Deum gratiam inuenisse. Inuenit primum, vnum gratiæ genus, quam nemo perdidit, & hæc fuit gratia, qua mater Dei facta est, vt Angeli indè stupeant, Demones tremant, cum vident, meram puramque foeminam posse verè dicere: Ego sum Mater Dei. Hanc gratiam nemo perdidit, nemo inuenit, nulla foemina alia ab ista inuenire meruit. Quandoquidem ergo illa inuenit quod nemo perdidit, nemini restituere tenetur, sibi eam habeat & seruet, prosit, & foelix faustumque sit illi.

Altera gratia, quam inuenit Maria, fuit aliquo modo ea gratia, quam Angeli perdiderunt, quoniam diuino suo fauore & humilitate, vnde illi exciderunt, & quidem multo maiore, hanc diuinā Imperatricem Deus honorauit, vt potè quæ numquam ab ea gratia exciderit, qua diuinitus imbuta fuit. Vnde fit, vt ea gratia, quam Angeli perdiderunt, non possit eis restitui, propter nimiam eorum à nobis distantiam. Quoniam, vt dixit Abrahamus

diuiti auaro (Magnum est chaos inter nos, & vos) interuallum atque impedimentum inter damnatos & beatos tale est, vt nec mala, nec mæstitia damnatorum, transire possint ad beatos, neque gaudia, & fauores beatorum, transmitti ad damnatos. Quandoquidem ergo ijs, qui amisere, restitui non potest, æquum est, vt pauperibus erogetur, nos verò pauperes illi sumus. Et verò certè etiam aliquo modo possumus affirmare, cœlestem Virginem lege teneri, vt nobis restituat gratiam, quam ab Angelis amissam inuenit. Quod tale est, ac si diceremus, quod quia Deus maioribus eam beneficijs affecit, quam Angelos ipsos, & deinde reperit quoque id, quod Angeli desertores perdiderunt, sensu iam dicto, nos maiore fauore prosequi debet, ac diligentius patrocinari, quoniam magni paruique à Deo creati sunt, vt parui & clientes obedienter magnis seruiant, magni verò, magnificè paruis & clientibus faueant.

Tertia gratia, illa fuit, quam Adamus perdidit, in qua eam perdente, eamdem nos quoque ipsi omnes amisimus. Eam gratiam & diuinum fauorem etiam inuenit Regina Cœlorum, neque deinde vnquam gratia & fauore excidit: quo in sui creatione diuinitus imbuta est. Cum ergo eam inuenerit, neque ignoret, à quo amissa sit, id est, à nobis ipsis, & eo adhuc loco agamus, vbi restituere eam possit; eam nobis restituere iure tenetur. Quæ tota ratione significari volumus, quod quia Deus tam singularibus beneficijs, totque gratijs sanctissimam Virginem Mariam Dominam nostram affecit, ipsa obligatior inde est, vt nobis patrocinetur, ac nobis continuo Dei iram deprecetur. Hæc ille, vt i vertere potuimus.

* 5. Ecce ancilla Domini fiat &c. Consensus hic Mariæ fuit in maternitatem oblatam, post quem Conceptio Christi ita subito facta est, vt hæc quatuor in eodem instanti fuerint, sc. Conuersio sanguinis illius materialis, in partes corporis Christi: *Formatio perfectil-*

fectissima membrorum organicorum; *Animatio* corporis organici: *Et assumptio* corporis animati in diuinæ personæ unitatem. In alijs autem hoc ita successiue contingit, vt masculi conceptus non perficiatur vsque ad quadragesimum diem, vt docet Arist. lib. 9. animalium; Foeminae autem vsque ad nonagesimum, vel secundum alios, vsque ad octogesimum.

In benedicta & stupenda Christi conceptione, materia à Virgine ministrata, mòx mòx formam & figuram humani corporis accepit, & anima in unitatem diuinæ personæ assumpta.

Sed ais: Quid ergò est, quod Augustinus ait, numerum templi conuenire corpori Christi? Gloss. August. *Sicut templum quadraginta sex annis edificatum est: sic corpus Christi in utero Virginis quadraginta sex diebus fuit formatum.*

Respondetur, quod licet ab instanti conceptionis Christi corpus fuerit ritè formatum, & omnibus membris ac lineamentis constans; tamen adeò exile fuit, vt huiusmodi lineamenta in eo non apparerent vsque ad quadragesimum sextum diem: & ideò quò augmentum spectatur, rectè dicit Augustinus, formatum spatio quadraginta sex dierum, id est incrementum iustum ac spectabile accepisse.

Duplex scilicet est notanda perfectio, Vna existentia; Altera, Apparentia. Primam habuit Christi corpus in ipso Conceptionis instanti; Alteram, non nisi quadragesimo sexto post illam die, quo sensu rectè loquutus est Augustinus.

Mòx vt arboris flores in nodos abierunt, poma perfecta sunt, perfectione existentia; & poma non sunt, perfectione apparentia.

Et notandum, Iudæos cum dicunt; *Quadraginta & sex annis edificatum est templum hoc*, Ioan. 2. loqui de templo per Zorobabelem instaurato, non de con-

structo

structo ab ipso Salomone. Nam illud ægrè 20. annis completum est. 2. Paralip. 8. 3. Regg. 9.

Vt Adamus non per interualla creatus & perfectus fuit; sic nec Christus.

Vt per Typographiæ nouam artem, vna pagina, & folij extensi facies, omnibus literis magnis seu capitalibus, & paruis; item Italiço; & Romano caractere simul, vnico preli ductu aut tractu, signatur atque imprimitur; cum alioqui soleat scribi singillatim, & literatim, temporis tractu diuturno; sic, est lapsu temporis alternante, folerent homines in veteris matrum generari, Christi tamen generatio in ventre Virginis sic fuit, vt vno instanti totus compingeretur.

Item; vt quædam per teporem, deinde per caloris 1. 2. 3. & 4. gradus accenduntur, sed tamen nouo inuento, per puluerem tormentarium, mons ligneus mox incendi, & in fauillam redigi possit; ita hic &c.

* 6. Ecce ancilla &c. Rarissimum quid, *humilitas honorat a. Bern. ser. 4. sup. Missus est. Casarius lib. 4. miraculorum c. 5. exemplū habet Diaboli nō timentis Monachum virginem quidem, sed superbum, vbi & addit: Nec Deo placet, nec Diabolus timet sine humilitate virginitatem, cum tamen Deo placeat, & Diabolus timeat sine virginitate humilitatem.*